

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

דבר העורך

ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה

מסירת מפתח: עשרות פרויקטים של בניה ייעודית לציבור החרדי, מצויים כיום בכל רחבי ארץ הקודש. בבחינת הפסוק (בראשית פרק כח פסוק יד) ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה. הרוכשים קונים דירה 'על הנייר', ובעבור מספר שנים

נכנסים לדירה בתהליך הנקרא 'מסירת מפתח'. הקבלן מתחייב בחוזה המכר לרוכשי דירות גן להכין בחצר גינה הראויה לזריעה, ולכלל הרוכשים להכין את הגינה המשותפת בבנין. ורק בסיום העבודות זכאי לקבל חופס 4. הרבה פרויקטים עומדים להתאכלס ומסירת החוקה לדיירים תתרחש במהלך שנת השמיטה.

במאמר שלפנינו מתעוררת שאלה בוערת שנוגעת למעשה בכל שנת שמיטה, ובמיוחד בשמיטה הנוכחית. ונפק"מ בפועל לקבלנים, לרוכשים, ולכל השותפים בפרויקט, וכנראה אינו מפורסם מספיק. יש אנשים שניארו להם שמלאכות הקרקע האסורות בשמיטה שייכות רק לחקלאים בשדות, ולגננים בגינות, אבל באמת גם בהכנת הגינות בפרויקט בנייה בתוך העיר, שייך הרבה ממלאכות הקרקע האסורות בשמיטה.

מצד הקבלן: איזה מלאכות מותרות ואיזה מלאכות אסורות, מה הדין בחפירות לבנין, תשתיות, יישוב שטח, סילוק אבנים וגרוטאות. פיזור אדמת גן, התקנת צנרת השקיה? מה יעשה קבלן שומר תורה ומצוות שחפץ לדחות את עבודות פיתוח הקרקע לאחר שמיטה, ואילו הרוכש שעדיין אינו שומר תורה ומצוות תובע את קיום החוזה ככתבו וכלשונו, ומאיים בתביעה משפטית על הפרת חוזה?

מצד הרוכשים: רוכש דירת גן, או רוכש דירה רגילה בבנין עם חצר משותפת, מה מוטל עליו לעשות כדי לנמנע את הקבלן מעבודות האסורות בשמיטה, מדין 'מחאה' 'ערבות' 'לפני עור' וביותר שהקבלן 'שליח' של הרוכשים לביצוע הפרויקט, האם יש הבדל בבעלות הממונית בין סוגי החוזים: רכישת דירה מקבלן, מחיר למשתכן, קבוצת רכישה, בית פרטי?

מה הדין כאשר הפתרונות (הקדמת ביצוע, דחיית ביצוע, כיסוי בחומר שאינו ראוי לזריעה) כרוכות בעלויות גבוהות, על מי מוטל לספוג את תנוק? אם הקבלן עשה מלאכות באיסור האם נאסר בדיעבד משום קנס?

הבהרה חשובה: מטרת המאמר הינה לעורר את לב המעיין, ולמעשה כל אחד יעשה שאלת חכם, שכן מדובר בנושא שכרוך בו הפסד מרובה, ויש בו כמה צדדים וסברות בהלכה, ולא שייך לפרטם במסגרת מצומצמת זו. הפרטים במציאות עלולים לשנות את ההכרעה, מה גם שהפתרונות לא תמיד תלויים ברוכשים. ותן לחכם ויחכם עוד.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'עבודות קבלן בשמיטה'

פי תבנה בית חָדָשׁ

הקדמה חשובה למאמר שלפנינו, בנושא עבודות קבלן בשמיטה, מופיע במדור 'דבר העורך'!

מלאכות השדה: מבואר ברמב"ם (שמיטה פרק א הלכה א-ב) העושה מלאכה בשביעית מעבודת הארץ או האילנות, עובר על עשה של וְשָׁבַתָּה הָאֲרֶץ (ויקרא פרק כה פסוק ב), ועל לאו של שָׂדֶךְ לא תִזְרַע וְכַרְמֶךָ לא תִזְמַר (ויקרא פרק כה פסוק ד). ואין לוקה כי אם הזרע והזומר הקוצר והבוצר. ושאר האבות והתולדות לוקה מכת מרדות.

תורש: לגבי מלאכת חרישה בשביעית, נחלקו הפוסקים במקור וגדר האיסור, ונאמרו השיטות הבאות: דאורייתא ולוקה, דאורייתא ואינו לוקה, הלכה למשה מסיני, דרבנן, בצורך גידול פירות בשביעית - דאורייתא כדי לזרוע אחר שביעית - דרבנן, והכריע החזו"א שאסור מדאורייתא ואין לוקין.

1. עבודות עפר וגניון

לא יסמוך בעפר: מבואר במשנה (שביעית פרק ג משנה ח), ולא יסמוך בעפר אבל עושה הוא חי"ץ. הראשונים מפרשים את המשנה בכמה אופנים. ושיטת הרמב"ם (פירוש המשניות שם, יד החזקה שמיטה פרק ב הלכה יא), שאסור למלאות את הגיא העמוק בעפר או לתקנו בעזרת עפר, מפני שמתקן את הארץ, אבל עושה הוא חי"ץ על פני הגיא, כדי להבדיל את הגיא מכלל השדה.

הכשר זריעה: מבואר בגמ' (שבת דף עג): הממלא גומא בשדה בשבת חייב משום חורש, ופירוש רש"י (ד"ה גומא וטממה) שנחשב חורש משום שהעפר הממלא כעת את הגומא, נהיה רפוי וטוב לזריעה, וכעת יכול לזרוע שם יחד עם כל השדה. ומבואר מדבריו, שאם מכין את הקרקע לזריעה על ידי שממלא עפר, נחשב חורש בשבת. ומבואר בחזו"א (פרק כז ס"ק ה), לגבי בניית מפלסים נפרדים בצלע ההר בשביל שיוכלו לנטוע ולזרוע שם, שהוא בכלל מלאכת חרישה האסורה. (שם) **בירושלמי** (שבת פרק ז דף מז:) לענין שבת, הבונה מדרגות וכל דבר שהוא להנחית הקרקע, חייב משום חורש. מוסף החזו"א, שאסור ליטול אבנים אם ניחא ליה בייפוי הקרקע, אבל מותר לבנות קירות תמך למפלסי הקרקע. כלומר שהכשר הקרקע לזריעה נחשב בכלל מלאכת חורש, אבל החזקה המפלס שהוא בעצם הכשר דהכשר אינו בכלל מלאכת חורש.

ההוראה למעשה, כל עבודות הבאות להכשיר את הקרקע הן בכלל מלאכת חרישה, ובכלל זה סיקול, ריסוס עשבים לצורך החרישה,

הודעה חשובה:

הגיליון הבא (מספר 325) יופיע אי"ה ביום ג' פרשת נח כ"ט תשרי תשפ"ב
בברכת גמר חתימה טובה
המערכת

תקופה: במאמר מאת הג"ר **מיכאל גלעדי שליט"א** (גיליון הליכות שדה מספר 159), מוכיח מדבר **הנודע ביהודה** (או"ח) קמא סימן כ ד"ה ואל"ת **וערוך השולחן העתיד** (פרק יז סעיף ב) שלדעתם הקרקע נאסרת במישר כל השנה השמינית, וצידד או"ח כוונתם שנאסר רק בתקופת הזריעה שיהיה בזמנם בתחילת השנה השמינית. ומביא את דעת הג"ר **יוסף ליברמן שליט"א** (שו"ת משנת יוסף חלק ד ההכשר, ולכל היותר זמן האיסור הוא בכל השנה השמינית, ובשנה התשיעית ודאי שכבר מותר לזרוע, ורק בנטע אילן בשיעית יש דין לעקור את הנטיעה. ומסקנת התורה **גטינו** (גיטין דף מד: בתוד"ה שנתקווצה) שנאסר 'בכדי שיעשו'.

ומביא מה ששמע **מהגרי"ש אלישיב זצ"ל** שהקנס הוא בשיעור הזמן שרצה להרוויח במוצאי שביעית. ואם רצה שהיה בורה כמה עודשים אחרי החרישה יתמן אותם חודשים. ודעת הגר"ש **אויערבך זצ"ל** (מנחת שלמה בשיעית פרק ד משנה ב). שאולי שיעור הקנס הוא 'בכדי שיעשו', והניח בצ"ע, ולדעת הג"ר **שאלו רייכנברג שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא) יש להמתין ולא לזרוע חצי שנה, שזה כדי עונה של עבודת האדמה. ולגבי האם קנסו את הלוך, הביא הג"ר **מיכאל גלעדי** (שם) ידיעות חשובות.

4. פרויקט בניה בשיעית

אסור בהטלת: לפי הוראת הג"ר **יוסף שלום אלישיב זצ"ל** (מפי השמועה), והג"ר **יוסף ליברמן שליט"א** (אבני דרך חלק ט סימן פט, שו"ת משנת יוסף חלק יב תשובה קנא קנב), והג"ר **צבי ובר שליט"א** והג"ר **שיראל רוזנברג שליט"א** והג"ר **שאלו רייכנברג שליט"א** (בהוראה לרבני 'הילכתא', הליכות שדה קובץ 186 עמוד 5), אסור לקבלן לבצע עבודות עפר בגינות הציבוריות והפרטיות לצורך קבלת טופס 4, וכל שכן שאסור לעשות עבודות גינון. ומוטל על הרוכשים, למחות בקבלן שיעדיין אינו שומר תורה ומצוות, שלא יעשה מלאכות אסורות בשיעית, שהרי הם גורמים לחילול בשיעית, ומצד חיוב מתאה וערתוב, וביותר שהקבלן הוא השליח של הרוכשים ופועל בעמם. והרי זה כקבלן שממשיך בלנות בשל קודש עבור הרוכשים, שבדואי כל הרוכשים מחוייב למחות שלא יעשה עבורם חילול שבת.

לכן על הרוכשים להודיע לקבלן, שאינם מסכימים שיעשה מלאכות האסורות בשיעית, ומבקשים שיעשה רק באחד מהאופנים המתורים כמבואר להלן. ולגבי העבלות הקניינית בנסכ, תלוי בנוסח של החוזה הספציפי. (רכישת דירה מקבלן, מחיר מלאכתן, קבוצת רכישת, בית פרטי, וכו'). ואם הקרקע בעבלות הרוכש ודאי מוטל עליו חיוב גמור למחות שלא יעשו מלאכה אסורה בקרקע שלו בשיעית, וגם אם הרוכש עדיין אינו בעלים גמור על הקרקע, החיוב לעכב את הקבלן מלעשה בשיעית בעינו עומד.

בשורש שאלה זו מי הבעלים על הדירה בשלבי הבניה, האריכו הנייר בעלות קניינית בדירה לפני סיום הבניה וקבלת החוקה, והאם יש הבדל אם שילם את מלא התמורה או חלקה. לגבי ריבית האם יש חשש ריבית ברכוש דירה על הנייר ומקבל הנחה המותר הקדמת התשלומים, לדעת **הפוסק יהודה** (פרק כד הערה יח), והנתיבות שלום (סימן קעה סעיף ד ס"ק טו), הרוכש לא קונה את הדירה טרם האכלוס. ולגבי תפיסה דעת הג"ר **מנחם מנדל שפרן שליט"א** (קובץ הישר והטוב כוונתו 1) שרוכש דירה על הנייר אינו קונה טרם האכלוס, ורק אם החברות בעלים על הקרקע הקונה זוכה בחלק היחסי במגשר, ולגבי דבר שלא בא לעולם, כתב **פתחי חושן** (קנינים פרק טז הערה טז) שלפני בנית השלד אין לו קנין כלל, ואחרי בנית השלד יש בו צד קנין.

ומעיד הג"ר **חיים אהרן מונדרר שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), השאלה היא היתה נוגעת למעשה לפני 28 שנה בשנת השיטה תשנ"ד בתחילת אכלוס הקריה החדירת בעני בית שמש, עם השלמת המבנים בשכונה, הקבלן הערוב עסק במלאכת גימור בראשונים והחצרות כדרך כל השנים, והג"ר חיים אהרן שהיה מנאשניו והחשובים בעיר, בא למחות בעושי המלאכה, כפי ההוראה ששמע בעצמו מהג"ר **יעקב ישעיה בלוי זצ"ל** ויבדלחט"א

ישור פני קרקע, חפירת גומות לצורך נטיעה, וכדומה. אבל מותר ליישר מקום או לחפור לצורך בניה, בתנאי שיהיה ניכר שהמקום מיועד לבניה. פסולת ולכלוך שהצטברו בגינה, מותר לסלקם כדרכו, כי ניכר שטמרת האיסוף היא רק לניקיון (ד"י) **בשיעית השלם** פרק ז, **השמיטה והלכותיה** פרק ד, **שביתת השדה** פרק ז. אסור כאשר מסתיימת בנית הבית, ושאר פסולת בניה בחצר, אסור לפנות את הפסולת שבחצר, כאשר השוחים מסביב לבנין מיועדים לגינה. אך אם מתכוין רק לבטיחות הדיירים ושיפור המראה של חזית הבנין או לטיבה אחרת, ולא כדי להכין את השטח לגינה, מותר לפנות את השכבה העליונה של הפסולת, ולא את השכבה הסמוכה לקרקע (**משפטי ארץ** שביעית פרק ב סעיף ח, פרק ו הלכה ז).

2. הנוטע בשיעית יעקור

קנס רבמ"ם: נפסק **ברמ"ם** (שמיטה פרק א הלכה ב יג יד) הנוטע בשיעית יעקור. החורש ומזבל שדהו בשיעית, לצורך הזריעה של מוצאי שביעית, קונסין אותו שאסור לו לזרוע של במוצאי שביעית. וכן אסור לחכור ממנו את השדה לזריעה, ואם מת מותר לבנו לזרוע את השדה, כי הבן לא עבר איסור ואין לקונסו. המעביר קוצים ומסלק אבנים משהו אין קונסים אותו.

וביאר **בחוט שני** (שמיטה עמוד קלד), **הבשורוי שבט הלוי** (שביעית עמוד ז) שלפי שיטת הרמב"ם, הקנס שלא לזרוע במוצאי שביעית, נאמר רק במלאכות שהכשירו את הקרקע לזריעה, כמו נוטע וחורש, ולא בסילוק קוצים ואבנים שאינו אלא סילוק המונע. וכתב החו"א (סימן יט ס"ק ז). הובא בדרך אמונה ס"ק קה), שאם אחרים עבדו בשדה שלא מדעתו אין לקונסו, אבל אם עבדו וכיוצו לטובתו ולדעתו, נחשב כאילו הוא עשה וקונסים אותו.

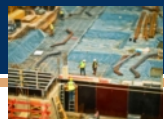
בשו"ג: לגבי מי שנטע בשיעית בשוגג, נפסק **ברמב"ם** (פרק א הלכה י) שגם בשוגג קנסו לעקור את הנטיעה, כי אם בשוגג יפטר מעלקורו, גם המזיד יאמר שוגג הייתי. ולגבי חורש ומזבל לא מפורש ברמב"ם (הלכה יג) האם קנסו בשוגג. וכתב **הרידב"ם** (פאת השלחן בית יריב"ד) בשיעית פרק א הלכה יג) שלדעת הרמב"ם, גם כאשר חרש בשוגג, קונסים אותו ולא יזרענה במוצאי שביעית. אבל לדעת **רש"י** (גיטין דף נד.) מותר עם עשה בשוגג.

ג1: כתב **הרמב"ם** (פרק ח הלכה ח) שאם גוי עשה מלאכה בשדה הגוי, לא קנסוהו ומותר בזריעה. וכתב **החו"א** (שביעית סימן יז ס"ק כה). הובא בדרך אמונה שמיטה פרק א ס"ק צט), שגם אם נטע גוי בשדה של ישראל לא יעקור. **וכתב הג"ר שמואל הלוי יאזנר זצ"ל** (שיעורי שבט הלוי שביעית פרק א הערה נט), שאם ציוה ישראל לגוי לחרוש בשדה ישראל קנסוהו שלא יזרע מוצאי שביעית. כי החשש יותר גדול שיעשה מלאכה על ידי מי מעל ידי עצמו, וכמו שמצינו בשבת שגזרו 'בכדי שיעשו' במעשה גוי ולא במעשה ישראל. ועוד שהרי לדעת **המנחת חינוך** (מצוה ק"ב), אמירה לגוי בשיעית אסורה מן התורה בדיוה עשה של **וְשִׁבְתָּהּ הָאָרֶץ**, אף שאין בו לאו של לא תתַּעַר.

וביאר הג"ר **צבי ובר שליט"א** שדברי השכן הלוי אינם סותרים מדברי החו"א שאם נטע גוי לא יעקור, ויש שמבואר בחו"א שאם ישראל אחז עושה מלאכה עבורו נאסר לזרוע במוצאי שביעית, ולכן גם נכרי שעושה מלאכה עבור ישראל נאסר, וכעין המבואר **ברשב"א** (תורת הבית בית דף טל עמוד א), שאם גוי ביטל אסור לכתחילה עבור שביעית, לא נאסר התערבות, כדין ישראל שמבטל איסור לעצמו שנאסר.

3. שיעור זמן הקנס

שנה שמינית: הנוטע אילני יעקור, והחיוב לעקור הוא לעולם ואינו מוגבל בזמן. החורש שדהו לא יזרענה במוצאי שביעית. וכתב השאלה עד מתי החורש לא יזרענה? לדעת הג"ר **שמואל הלוי יאזנר זצ"ל** (שיעורי שבט הלוי שביעית עמוד פט הערה ט) לא מפקיק לחכות שיעור בכדי שיעשו, אלא נאסר כל שנה שמינית. והביא בשם **התורת גיטין** (גיטין דף מד: בתוד"ה שנתקווצה) שפירש בדעת הנוטע שאם זיבל את השדה אסור לזרוע שם כל שנה השמינית, שאין אדם יודעים לעולם כמה הושבחה השדה. ואם הסיר הקוצים נאסר רק שיעור זמן של בכדי שיעשו.

אלישיב, והגר'ש רייכנברג, מותר אפילו באופן שמפזר אדמה ראויה לזריעה ומניח מעליה דשא סינטטי, ואחרי שמיטה מוריד את הדשא והאדמה מוכנה לזריעה. אבל לדעת הגר' יוסף ליברמן, מותר רק באופן שמפזר חול שאינו ראוי לזריעה, ועליו כעין זריעת זפת למניעת צמיחת זרעים, ועליו דשא סינטטי.

6. האם יש קנס לרוכשית?

יש קנס: אם חלילה לא יעלה ההרוז תשובה בלב הקבלן, ויעשה בשביעית עבור הרוכשים מלאכות אסורות כמו עבודות עפר והכנה לגינון, ויעבור על איסור דרבנן של שמיטה בזמן הזה, נחלקו פוסקים **אזננו שליט"א** האם יש קנס לרוכשים ויאסר עליהם לזרוע בגינה במוצאי שביעית. לדעת רוב הפוסקים כיון שאסור לקבלן לבצע עבודות עפר וגינון בשביעית, הרי יש משנה מפורשת ששדה שנטייבה בשביעית אסורה בזריעה במוצאי שביעית. והקבלן מביע את העבודות עבור הרוכשים והובא לעיל מדברי החזו"א שאם ישראל אחר עושה מלאכה עבורו לדעתו יש לקנסו, ובשבת הלוי נקט שהוא הדין גוי שעושה בשביל ישראל. ויתכן שהרוכשים נחשבים למיזד שהרי יודעים שהיום שמיטה, ואף אם הרוכשים בגדר שווג הרי מבוואר ברדב"ז בדעת הרמב"ם שקנסו גם בחורש בשווג. ושיעור הזמן שקנסו רבנן שלא לזרוע בשמינית, הובא לעיל שיטות שונות (בכדי שיעשו, כמה שהרוזיה, חצי שנה, כל השנה השמינית).

ואין להתיר בגלל שהרוכשים מחו בקבלן ודרשו שיעשה בדרך של היתר, כיון שבזמן הבניה הדירה היתה בחזקת הקבלן, וכלפי הקבלן נאסר כדיו העושה בתוך שלו, ולכן גם לרוכש אסור כשיטת הרבה פוסקים שגם את הלוקח קנסו.

אין קנס: ויש אומרים שאין קנס לרוכשים, כי רוכשים שומרי תורה ומצוות לא רוצים שהקבלן יעשה מלאכות אסורות בשביעית, ומוחים בקבלן שפועל בניגוד לרצונם, ודורשים שהקבלן יעשה רק באופנים המותרים (הקדמת ביצוע לפני שמיטה, דחיית ביצוע לאחר שמיטה, כיסוי הגינה בחצץ), ולא שייר לקנסם שאין זה בגדר מזיד או שווג אלא בגדר אונס, ומפורש בחזו"א שאם אחר עושה עבורו בניגוד לרצונו לא קנסוהו. ועוד שהקנס שלא לזרוע במוצאי שביעית נאמר לבעלים, וטרם מסירת מפתחות המבנה עדיין בחזקת הקבלן ואין לרוכש אפשרות להיכנס בלי רשות, והקבלן עושה בשלו ואינו ענין ללקוח. ויש לצרף את שיטת הפוסקים שאין איסור בנטיעת גוי, ולא קנסו את הלוקח, ולא קנסו את החורש בשווג.

הגר' נתן קופשץ שליט"א. ואכן בעקבות ההוראה הברורה, היזם של הפרוייקט שהינו יהודי חרדי לא חשב שמים, הורה לאלתר לקבלן הערבי לעצור באופן מוחלט את כל העבודות האסורות, עם סיכום ברור להשלמת העבודות הקשורות לאדמה אחרי שמיטה.

והוסף הגר' פוסק אליהו אייזנבלט שליט"א (תורת השמיטה עמוד גג), שבדואי אסור לקבלן להכשיר את הקרקע לזריעה כדי לקבל טובט 4. והדירר שולחן על הקבלן להנפיק אישור אכלוס, גורם בעקיפין שהקבלן יעבור על איסורי שביעית, ועובר על 'לפני עור'. ומעיד הגר' רחם בליינר שליט"א, בשמיטה הקודמת יג תמוז תשע"ה ראה בכניסה לאתר הבניה בבנינים החדשים בשכונת מנחת יצחק בירושלים, שמביאים ערימת אדמה עם שמיטה, והפועלים הערבים מניחים את האדמה כפינות שכן המדרגות והשבילים, גם במקומות שמועדים לגינה, והעיר בפני היזם שמילוי אדמה אסור ואמירה לעכו"ם אסור בשביעית, והפסקו העבודות אלתר.

5. פתרונות ביצוע לקבלן

הקדמת ביצוע: פרויקט שנמצא בערב שמיטה בשלבי גמר מתקדמים, מומלץ לקבלן להזדזר ולבצע את כל עבודות האדמה לפני שמיטה.

דחיית ביצוע: לפי חוקי התכנון והבניה, הרשות המקומית (עירייה, מועצה) לא תעניק לקבלן אישור אכלוס וטופס 4 וכן אישור לחיבור חשמל מים וטלפון, טרם השלמת עבודות האדמה.

גורמים הבקיאיים בנהלים הרשמיים בעיריית של הערים החדיות (ירושלים, בני ברק, בית שמש, ביתר, מודיעין עילית, אלעד, מצהירים בתגובה לפניית רבני 'הילכתא', שמבחינת הרשות המקומית, אם הקבלן יתחייב להשלים את עבודות פיתוח המגרשים לאחר שמיטה בתוך שנה מהאכלוס, ויפקיד ערבות בנקאית כחוק, ניתן להנפיק אישור אכלוס וטופס 4 לבניין החדש. גם ללא סיום הפיתוח בפועל, [סביר להניח, שהרוכש לוקח בכך סיכון מסוים, כי יתכן שהקבלן בסופו של דבר לא יחזור כעבור שנה לטפח את הגינה].

לא ראוי לזריעה: פתרון מעשי המקובל לכל הדעות, שיוכל לקבל טובט 4 בלי להכשיר את הגינה לזריעה, שיעשה יישור אדמת הקרקע וסיקול האבנים וסילוק פסולת, ויינה מלמעלה חומר שאינו ראוי לזריעה כגון אבני חצץ / אבנים משתלבות / דשא סינטטי, ובכדי למנוע חשד של מראית העין צריך שהחומרים האמורים יהיו מונחים במקום בכל זמן העבודות. ולדעת הגר"ש

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **חורש:** העושה מלאכה בשביעית בשדה עובר בעשה ולא, החורש בשביעית נחלקו הפוסקים האם אסור מדאורייתא או מדרבנן, והאם לוקים עליו. שנת השמיטה אסורות פעולות להכשיר את הקרקע לזריעה, הכשר זריעה כמו סיקול אבנים הוא בכלל לוקים חורש, אבל הכשר הדחסי כמו בנית קירות תמך אינו בכלל מלאכת חורש.
- ב. **הכנת הקרקע:** יישור קרקע, פיזור אדמה וכן פינוי פסולת לצורך הכנת גינה אסור, ואפילו שהזריעה תבוצע רק לאחר שנת השמיטה. חרישה ויישור שטח לצורך בניה מותר, ומשום מראית עין חובה שיהיה ניכר בשעת המלאכות שאין כוונתו לזריעה. פינוי פסולת לגינויון מותר חוץ מהשכבה הסמוכה לקרקע.
- ג. **קנס:** רבנן קנסו שהנטע בשביעית בין בשווג בין במזיד יעקור. וכן החורש בין במזיד לא יזרע במוצאי שביעית, (בכדי שיעשו, כמה שרצה להרויח, חצי שנה, כל שנה שמינית), ואם מת בוותר. המסקל והמסקל קוצים לא קנסוהו. הקנס נאמר גם כאשר ישור אחר או גוי עשו מדעתו ובעבורו מלאכה בקרקע. אם אחרים עשו מלאכה בקרקע בעצמם, אין קנס.
- ד. **פרוייקט בניה:** רוכש דירה על הנייר אסור לקבלן לבצע עבודות עפר וגינון ועל הרוכשים למחות בקבלן שלא יעשה מלאכה אסורה בשביעית. וידרשו שיעשה רק באופנים המותרים - הקדמת ביצוע לפני שמיטה. דחית ביצוע לאחר שמיטה. ליישר את הקרקע ולהניח אבני חצץ / אבנים משתלבות / דשא סינטטי באופן שהגינה לא ראויה לזריעה. והחומרים האמורים יהיו מונחים בשעת היישור, בכדי שלא יאחש מראית העין.
- ה. **קנס בדיעבד:** אם הקבלן עבר ועשה מלאכה אסורה בשביעית עבור הרוכשים בניגוד לרצונם, לדעת רוב הפוסקים אסור לרוכשים לזרוע בגינה במוצאי שביעית. ויש אומרים שלא שייר לקנסו את הרוכשים על מלאכות שהתנגדו לעשייתם.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: מה הדין בהשקיה שלא במתכוין בשמיטה?

אינספור דוגמאות של השקיה שלא במתכוין קיימות בגינה ובדשא, שתיה נשפכת בסוכה בחצר לא מרוצפת, נטילת ידים, כיר הניקיון לגינה, צינור מזגן מטפסוף, גריפת מי ניקיון, תלית כביסה רטובה, ריקון בריכה, שטיפת רכב. האם מותר להשקות באין מתכוין ואין תועלת ולא אסיק אדעתיה, האם יש חילוק בין קרקע שעומדת לזריעה לקרקע בור, בין מעשה ישיר לגרמא, בין קרקע שלו לקרקע של חבריו?

מקורות: חוט שני (עמוד קכה); דרך אמונה (פרק א ציון ההלכה יח); שבט הקהתי (חלק ה סימן רא); ישא יוסף (סימן מד); השמיטה והלכותיה (פרק ב) הליכות השביעית (חלק א פרק י).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המבוררות ושולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באתר מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 323 בסך 100 שקל מזומן הבה"ח כמר נחמן ישראל יגלניק נ"י ישיבת ברסלב ברכפלד

זכות התורה תעמוד לרפואת מזכה הרבים רבי שמחה בן זבבה גולדה לאה כהן שליט"א לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל

הילכתא

לדעת לחיות מהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

בית הוראה הילכתא

הילכתא למשיחא

מהרה יבנה המקדש: גאון אחד שליט"א התבטא בעבודת שבת האחרונה של ערב שנת השמיטה, 'כולנו מקווים שהשנה הקרובה לא תהיה שנת שמיטה'. ולפליאת השומעים, ביאר את דבריו; מפורש ברמב"ם הלכות שמיטה ויובל פקד י' הלכה טז) שלעתידי לבוא בביאה שלישית, יתחילו למנות שמיטין ויובלות. כלומר, שבזמן הזה כיון שאין היובל נוהג, סובר הרמב"ם (פרק ט הלכה ב, פרק י הלכה ט) ששביעית דרבנן, ובביאת המשיח יתחיל מנחם מנדל ושמיטה תהיה מדאורייתא, ולכן אנו מקווים שהשנה הבעל"ט לא תהיה שמיטה, והשמיטה תהיה רק כעבור 6 שנים.

ופירש בשו"ת אור לציון (ז"ד סימן כז אות א) בדרך דרוש, מה שאמרו בגמ' (מגילה דף יז:) במוצאי שביעית בן דוד בא (בעתה), כדי שלא תהיה עגמת נפש לישראל כאילו נהגו מנחם השמיטה שלא כהלכה לאמיתה. ובמוצאי שביעית יתחיל מנחם דין השתאם את המנחם שנהג בלול.

שאלו את הגר"ח קנייבסקי שליט"א (דרך שיחה עמוד שצא), אם משיח יגיע באמצע שמיטה, האם תפסק השמיטה באמצע, או לא? והשיב דיני שביעית ימשיכו כל זמן תפסק השמיטה באמצע, או לא? כשיקבעו ממש או יתבטלו דיני שביעית.

יש לחקור לגבי כספי התמיכה לגיבורי כח, ורכישת הקרקעות, והסכמי סחר עם המגדלים וכו' מה יהיה הדין אם תפסק שמיטה בביאת המשיח, האם הוי בגדד מקח טעות או לא, ואולי יש הבדל בין תרומות שבוצעו, לה"ק שניתן להקפיא את התשלומים הבאים? וכאשר משיח יגיע נשאל אותו גם את זה: תיק"ו = תשבי יתרץ קושיט ואיבעית.

עדכוני הלכה

כל הנערים - מוקדם

ענין הילכתא חזרת השבת
הנהגת חזרת השבת ביום ראשון... (הטקסט מבוטא בצורה קטנה)

הצעה: פורסם בימים האחרונים, רעיון מוצלח לקריאת התורה בשמחת תורה, שהונהג בבית הכנסת זכור לאברהם (ישיבת הר"ן) באלעד. במניין הגדול קוראים לתורה ארבע קרואים, ותכף ומיד כסביבו הראשון קוראים לעולה החמישי 'ולדן אמר' עד 'מעונה', עם 'כל הנערים', ואח"כ הציבור מתחלק לבתים כדי שכולם יקבלו עליות, והתעורר פולמוס בקרב הציבור האם זה טוב לעשות כך או לא.

תגובות: בעד: מדובר במיזם מבורך שיש בו 5 מעלות ביניהם שיש זמן ברור ומוקדם לכל הנערים, והילדים יפריעו פחות בהמשך הקריאה, כמה גבאים כבר הנהיגו כך כבר מזמן. נגד: חדשים מקרוב באו נגד המנהג המקובל בסדר התפילה ו'מנהג ישראל תורה' (תגובות יתקבלו בברכה).

נושא הגיליון הבא:

'השקיה שלא במתכוין'

טלו חלק ביזיון הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

לע"נ זקננו הבלתי נשכח הר"ר אברהם שלום הלוי בן הר"ר ראובן נתן נטע הורביץ זצ"ל נלב"ע כ"ב אלול תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה. הונצח על ידי בני המשפחה

מכון הילכתא 02-535-0-535 קו מידע הלכתי 02-5377-085 מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד... פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com